II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG 31. detsembril 2011

2011. aasta lõpus moodustasid Eestisse tehtud välisinvesteeringud kokku 26,4 mld eurot (65% enam kui SKP) ehk vaid 1% vähem kui 2010. aasta lõpus (vt tabel 2.1).

Koguvälisvõlg ehk riigi kõigi majandussektorite välisvõlg hõlmas Eestisse tehtud välisinvesteeringutest 59% ehk 15,5 mld eurot, olles aastaga vähenenud ligi 6%. Kui koguvälisvõlg ületas 2010. aasta lõpus SKPd 15%, siis 2011. aasta lõpus oli see juba 3% väiksem kui SKP (vt tabel 2.4 ja joonis 2.1). Eesti residentide välismaale paigutatud investeeringute kogumaht kasvas aastaga 6% ning oli aasta lõpus 17,2 mld eurot.

Tabel 2.1. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon (mln eurot)

	31.12.2010	Osatähtsus (%)	31.12.2011	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÄLISNÕUDED (VÄLISAKTIVA)	**16 282,5**	**100,0**	**17 194,7**	**100,0**	**5,6**
Otseinvesteeringud välismaal	**4322,2**	**26,5**	**3663,5**	**21,3**	**–15,2**
Aktsia- või osakapital ja reinvesteeritud tulu	2973,8	18,3	2465,1	14,3	–17,1
Muu otseinvesteeringukapital	1348,5	8,3	1198,4	7,0	–11,1
Portfelliinvesteeringud	**3991,6**	**24,5**	**4182,2**	**24,3**	**4,8**
Omandiväärtpaberid	1596,8	9,8	1607,0	9,3	0,6
Võlaväärtpaberid	2394,9	14,7	2575,2	15,0	7,5
Võlakirjad	1480,7	9,1	1949,9	11,3	31,7
Rahaturuinstrumendid	914,2	5,6	625,3	3,6	–31,6
Tuletisinstrumendid	**33,6**	**0,2**	**68,4**	**0,4**	**103,4**
Muud investeeringud	**6026,3**	**37,0**	**9120,3**	**53,0**	**51,3**
Kaubanduskrediit	1521,2	9,3	1650,5	9,6	8,5
Laenud	1587,8	9,8	1691,2	9,8	6,5
Pikaajalised	1097,5	6,7	990,5	5,8	–9,7
Lühiajalised	490,3	3,0	700,6	4,1	42,9
Sularaha ja hoiused	2481,3	15,2	5110,3	29,7	105,9
Muud nõuded	435,9	2,7	668,4	3,9	53,3
Reservvara	**1908,8**	**11,7**	**160,4**	**0,9**	**–91,6**
VÄLISKOHUSTUSED (VÄLISPASSIVA)	**26 715,9**	**100,0**	**26 413,9**	**100,0**	**–1,1**
Otseinvesteeringud Eestis	**12 495,4**	**46,8**	**12 927,9**	**48,9**	**3,5**
Aktsia- või osakapital ja reinvesteeritud tulu	10781,7	40,4	11692,2	44,3	8,4
Muu otseinvesteeringukapital	1713,7	6,4	1235,7	4,7	–27,9
Portfelliinvesteeringud	**1418,2**	**5,3**	**1327,2**	**5,0**	**–6,4**
Omandiväärtpaberid	893,2	3,3	634,6	2,4	–29,0
Võlaväärtpaberid	525,0	2,0	692,6	2,6	31,9
Võlakirjad	521,1	2,0	689,8	2,6	32,4
Rahaturuinstrumendid	3,9	0,0	2,8	0,0	–29,2
Tuletisinstrumendid	**91,6**	**0,3**	**80,1**	**0,3**	**–12,5**
Muud investeeringud	**12 710,8**	**47,6**	**12 078,7**	**45,7**	**–5,0**
Kaubanduskrediit	1123,1	4,2	1391,9	5,3	23,9
Laenud	3289,3	12,3	3745,1	14,2	13,9
Pikaajalised	2318,0	8,7	3058,9	11,6	32,0
Lühiajalised	971,4	3,6	686,1	2,6	–29,4
Sularaha ja hoiused	7738,7	29,0	6620,8	25,1	–14,4
Muud kohustused	559,8	2,1	321,0	1,2	–42,7
NETOINVESTEERIMISPOSITSIOON	**–10 433,3**		**–9219,2**		**–11,6**
Pikaajaline	**–12 005,9**		**–11 979,3**		**–0,2**
Lühiajaline	**1572,5**		**2760,1**		**75,5**
KOGUVÄLISVÕLG	**16 402,0**		**15 503,6**		**–5,5**
NETOVÄLISVÕLG	**–3352,3**		**–1031,6**		**–69,2**
Valitsemissektor	429,9		575,9		34,0

Joonis 2.1. Eesti majanduse kogu- ja netovälisvõlg

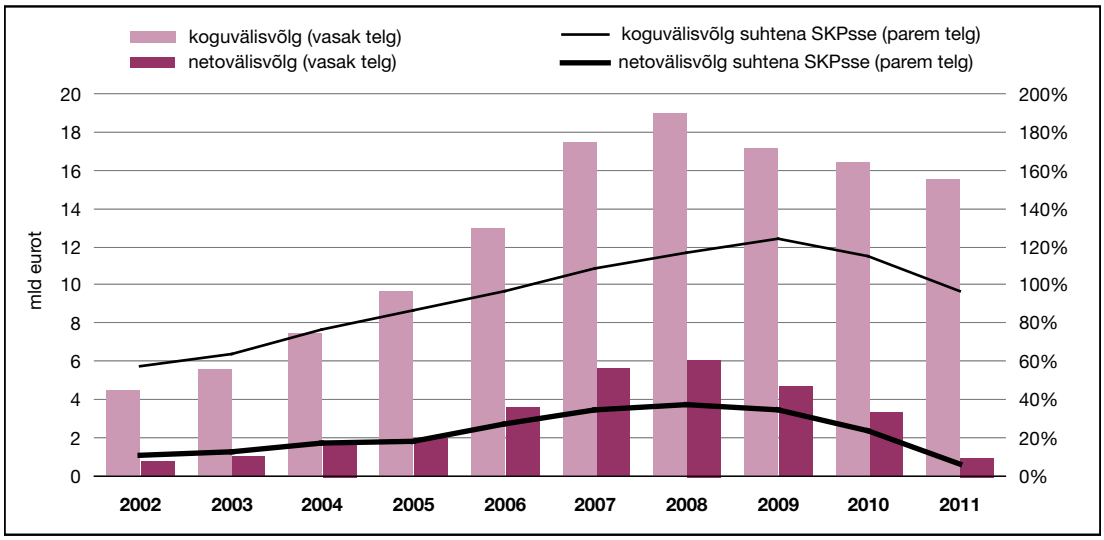

Eesti rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon oli aasta lõpus Eestisse tehtud välisinvesteeringute ülekaalu tõttu võrreldes residentide poolt välismaale paigutatud investeeringutega 9,2 mld euro ulatuses negatiivne, vähenedes aastaga 12%. Võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahe ehk netovälisvõlg vähenes aastaga kolm korda ning oli 1 mld eurot. Netovälisvõlg suhtena SKPsse langes aastaga 23%lt 7%ni. Viimati oli Eesti netovälisvõlg suhtena SKPsse nii madal kümme aastat tagasi.

Eestisse tehtud välisinvesteeringute positsioonis tõusis otseinvesteeringute osakaal aastaga 2 protsendipunkti võrra ja oli 49%. Peamiselt kasvasid aktsiakapitali otseinvesteeringud. Samavõrra langes muude investeeringute osakaal ning need hõlmasid aasta lõpus välisinvesteeringute positsioonist Eestis 46%. Ülejäänu olid portfelliinvesteeringud (5%) ja tuletisinstrumendid. Mahult vähenes kogupositsioon vaid 1% võrra, põhiliselt muude investeeringute arvel. Kui krediidiasutused vähendasid oma sularaha- ja hoiusekohustusi enam kui 1 mld euro võrra, siis muude sektorite kaubanduskrediidi kohustused ja pikaajalised laenukohustused kasvasid. Otseinvesteeringute positsioon suurenes aastaga ligi 4%.

Eestisse investeerisid põhiliselt Rootsi ja Soome investorid, moodustades vastavalt 24% ja 23% kogu investeerimispositsioonist (vt tabel 2.2). Seejuures Rootsi osakaal langes aastaga ligi 9 protsendipunkti võrra, peamiselt finantsteenuste osutamise positsiooni vähenemise tulemusena. Viimased hõivasid 65% kogu Rootsi investeeringute positsioonist Eestis (2010. aastal 76%). Soome investeeringute positsioon Eestis oli tegevusalade lõikes laiapõhjalisem, kuid ka siin domineeris finantsteenuste osutamine (43% Soome positsioonist Eestis). Väiksemas mahus investeerisid Eestisse veel Holland, Venemaa, Suurbritannia ja Saksamaa, tegevusaladest järgnevad finantsteenuste osutamisele kinnisvaraalane tegevus, hulgikaubandus, peakontorite tegevus ja juhtimisalane nõustamine ning energia tootmine.

Analüüsides eraldi Eestisse tehtud otseinvesteeringute positsiooni, siis oli see suhteliselt sarnane kogu investeerimispositsiooniga. Põhilised otseinvestorid pärinesid Rootsist ja Soomest (52% otseinvesteeringute positsioonist, vt tabel 2.3) ning peamised otseinvesteerimisvaldkonnad olid finantsvahendus ja kinnisvaraalane tegevus.

Tabel 2.2. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Nõuded			Kohustused		
Tegevusalad					
	31.12.2010	**31.12.2011**		**31.12.2010**	**31.12.2011**
Finantsteenuste osutamine*	45,3	40,0	Finantsteenuste osutamine*	47,8	40,9
Kindlustus, edasikindlustus ja pensionifondid**	9,4	9,1	Kinnisvaraalane tegevus	7,6	9,0
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	7,1	6,5	Hulgikaubandus***	5,3	6,4
Hulgikaubandus***	5,3	5,7	Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	4,7	4,9
Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	4,9	5,4	Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	3,3	4,2
Muud	28,1	33,3	Muud	31,3	34,6
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0
Riigid					
	31.12.2010	**31.12.2011**		**31.12.2010**	**31.12.2011**
Rootsi	8,3	14,2	Rootsi	32,6	24,1
Leedu	12,1	9,7	Soome	21,9	22,5
Läti	10,4	8,5	Holland	4,3	5,6
Soome	6,7	7,8	Venemaa	2,9	3,9
Küpros	4,7	5,3	Suurbritannia	3,6	3,9
Ülejäänud riigid	57,8	54,6	Ülejäänud riigid	34,7	40,0
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0

* V.a kindlustus ja pensionifondid.
** V.a. kohustuslik sotsiaalkindlustus.
*** V.a. mootorsõidukid ja mootorrattad.

Tabel 2.3. Otseinvesteeringupositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Välismaal			Eestis		
Tegevusalad					
	31.12.2010	**31.12.2011**		**31.12.2010**	**31.12.2011**
Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	15,0	21,6	Finantsteenuste osutamine*	28,1	20,5
Veetransport	12,4	14,9	Kinnisvaraalane tegevus	12,7	15,7
Kinnisvaraalane tegevus	11,9	14,1	Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	7,5	7,7
Finantsteenuste osutamine*	39,6	12,8	Hulgikaubandus**	7,1	7,6
Hulgikaubandus**	5,4	7,2	Laondus ja veondust abistavad tegevusalad	4,5	5,3
Muud	15,8	29,3	Muud	36,1	40,1
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0
Riigid					
	31.12.2009	**31.12.2010**		**31.12.2010**	**31.12.2011**
Leedu	27,7	29,6	Rootsi	35,2	28,6
Läti	29,1	25,4	Soome	22,7	23,8
Küpros	12,0	13,9	Holland	8,3	10,3
Soome	6,1	6,4	Venemaa	3,9	4,2
Venemaa	4,9	5,6	Norra	2,9	3,6
Ülejäänud riigid	20,2	19,0	Ülejäänud riigid	27,1	29,5
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0

* V.a kindlustus ja pensionifondid.
** V.a mootorsõidukid ja mootorrattad.

Eestist välismaale tehtud investeeringute positsiooni struktuur muutus märkimisväärselt. Esiteks toimus pangandussektoris struktuurimuutus, kui ühe suure panga Lätis ja Leedus asuvad tütarpangad allutati otse välismaal asuvale emapangale. Selle tulemusena vähenes otseinvesteeringute positsioon välismaal aastaga 15% ning nende osakaal kogupositsioonis langes 27%lt 21%ni. Teine suurem muutus oli seotud euro käibeletulekuga Eestis[4], mistõttu välisinvesteeringute positsioonis alanes järsult reservvarade osakaal ja tõusis vastavalt muude investeeringute oma. Muud investeeringud moodustasid aasta lõpus 53% kogupositsioonist ning nende maht välismaal kasvas aastaga 51%. Põhiliselt olid kasvu taga krediidiasutused, väiksemal määral ka keskpank. Portfelliinvesteeringud hõlmasid investeeringute positsioonist välismaal 24%, nende osakaal aastaga ei muutunud.

Riike, kuhu Eesti on investeerinud, on palju. Kui 2010. aastal investeeriti enim Leetu (12% investeerimispositsioonist välismaal), siis 2011. aastal hõivas juhtpositsiooni Rootsi, mille osakaal tõusis 8%lt 14%ni ning maht peaaegu kahekordistus. Maht kasvas põhiliselt finantsvahenduse investorite investeeringute arvel. Kogupositsioonis teisel ja kolmandal kohal olevate Leedu ja Läti positsioon vähenes nii suhteliselt kui ka absoluutselt. Kõigi kolme riigi positsioonide muutused olid põhiliselt seotud eespool nimetatud struktuurimuutusega Eesti pangandussektoris. 40% välismaale tehtud investeeringutest tuli finantsvahenduse valdkonnast, järgnesid kindlustus, avalik haldus, hulgikaubandus ja peakontorite tegevus.

Otseinvesteeringute positsioon välismaal oli mõnevõrra kontsentreeritum võrreldes kogu investeerimispositsiooniga välismaal ja hõlmas põhiliselt kolme riiki: Leedut (22% otseinvesteeringute positsioonist välismaal), Lätit (19%) ja Küprost (17%). Aasta jooksul vähenes oluliselt otseinvesteeringute positsioon Leedus ja Lätis, mille tingis valdavalt Eesti pangandussektori struktuurimuutus. Kui 2010. aastal hõlmasid finantsvahenduse investorite otseinvesteeringud otseinvesteeringute positsioonist välismaal 40%, siis 2011. aastal vaid 13%. Liidrirolli haarasid peakorterite investorid, kelle otseinvesteeringud moodustasid positsioonist enam kui viiendiku. Järgnesid veetranspordi (15%), kinnisvaraalase tegevuse (14%) ja finantsvahenduse investorite otseinvesteeringud.

Eesti koguvälisvõlg kahanes ligi 6% ning oli aasta lõpus 15,5 mld eurot (vt tabel 2.4 ja joonised 2.1–2.4). Välisvõlga vähendasid põhiliselt krediidiasutused ning vähemal määral valitsemissektor ja otseinvesteeringuettevõtted. Samal ajal suurenes muude sektorite välisvõlg viiendiku võrra. Krediidiasutuste osakaal koguvälisvõlas langes aastaga 49%lt 44%ni, muude sektorite osatähtsus aga tõusis 35%ni. Valitsemissektori osakaal koguvälisvõlas alanes 3,5%le. Kui 2010. aasta lõpus oli koguvälisvõlast 53% seotud Rootsi ja Soomega, siis 2011. aasta lõpuks oli nende kahe riigi osakaal langenud 40%le ja seda eelkõige Rootsi arvel. 60% võlast Rootsi ja Soome ees oli jätkuvalt seotud krediidiasutustega.

Koguvälisvõla struktuur komponentide järgi jagunes 2011. lõpu seisuga järgmiselt: koguvõlast moodustasid muu sektori ettevõtete grupisisesed võlad 3,1 mld eurot ning krediidiasutuste grupisisesed võlad 5,7 mld eurot (vt joonis 2.4). Kaubanduskrediit hõlmas koguvõlast 1,1 mld, muud võlakohustused 0,6 mld ja võlakohustused madala maksumääraga piirkondade ettevõtete ees 0,8 mld eurot. Kui kõik need komponendid – suhteliselt väiksema riskitasemega laenukohustused – koguvälisvõlast välja jätta, siis moodustas kõrgema riskitasemega välisvõlakohustuste summa 2011. aasta lõpus 5,7 mld eurot.

[4] Kuna Eestis hakkas 1. jaanuaril 2011 kehtima euro, ei kuulu sellest kuupäevast alates euros väljendatud ja euroala riikide emiteeritud välisvarad enam Eesti Panga kulla- ja välisvaluutareservide koosseisu ning need kajastatakse maksebilansis vastavalt vara liigile kas portfelli- või muude investeeringute kontol.

Tabel 2.4. Välisvõlg (mln eurot)

	31.12.2010	Osatähtsus (%)	31.12.2011	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÕLAKOHUSTUSED					
I. Valitsemissektor	**754,1**	**4,6**	**538,8**	**3,5**	**-28,6**
Lühiajalised	0,2	0,0	11,6	0,1	5700,0
Pikaajalised	753,9	4,6	527,2	3,4	-30,1
II. Keskpank	**8,3**	**0,1**	**0,3**	**0,0**	**-96,4**
Lühiajalised	8,3	0,1	0,3	0,0	-96,4
Pikaajalised					
III. Krediidiasutused	**8003,7**	**48,8**	**6887,6**	**44,4**	**-13,9**
Lühiajalised	4501,0	27,4	4336,6	28,0	-3,7
Pikaajalised	3502,7	21,4	2551,0	16,5	-27,2
IV. Muud sektorid	**4469,7**	**27,3**	**5344,7**	**34,5**	**19,6**
Lühiajalised	2134,0	13,0	2113,7	13,6	-1,0
Pikaajalised	2335,7	14,2	3231,0	20,8	38,3
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	**3166,3**	**19,3**	**2732,3**	**17,6**	**-13,7**
KOGUVÄLISVÕLG	**16 402,0**	**100,0**	**15 503,6**	**100,0**	**-5,5**
VÕLANÕUDED					
I. Valitsemissektor	**1184,0**	**9,1**	**1114,7**	**7,7**	**-5,9**
Lühiajalised	596,3	4,6	529,6	3,7	-11,2
Pikaajalised	587,7	4,5	585,1	4,0	-0,4
II. Keskpank	**1828,2**	**14,0**	**1468,3**	**10,1**	**-19,7**
Lühiajalised	1654,8	12,7	747,9	5,2	-54,8
Pikaajalised	173,4	1,3	720,4	5,0	315,5
III. Krediidiasutused	**2761,1**	**21,2**	**4128,3**	**28,5**	**49,5**
Lühiajalised	2001,6	15,3	3219,3	22,2	60,8
Pikaajalised	759,5	5,8	908,9	6,3	19,7
IV. Muud sektorid	**4475,4**	**34,3**	**5065,9**	**35,0**	**13,2**
Lühiajalised	3063,7	23,5	3624,3	25,0	18,3
Pikaajalised	1411,7	10,8	1441,6	10,0	2,1
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	**2801,1**	**21,5**	**2695,0**	**18,6**	**-3,8**
VÕLANÕUDED KOKKU	**13 049,8**	**100,0**	**14 472,0**	**100,0**	**10,9**
NETOVÄLISVÕLG (võlanõuded miinus võlakohustused)					
I. Valitsemissektor	**429,9**		**575,9**		**34,0**
Lühiajaline	596,1		518,0		-13,1
Pikaajaline	-166,2		57,8		-134,8
II. Keskpank	**1819,9**		**1468,0**		**-19,3**
Lühiajaline	1646,5		747,6		-54,6
Pikaajaline	173,4		720,4		315,5
III. Krediidiasutused	**-5242,6**		**-2759,3**		**-47,4**
Lühiajaline	-2499,4		-1117,3		-55,3
Pikaajaline	-2743,2		-1642,0		-40,1
IV. Muud sektorid	**5,7**		**-278,8**		**-4991,2**
Lühiajaline	929,7		1510,6		62,5
Pikaajaline	-924,0		-1789,4		93,7
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	**-365,2**		**-37,3**		**-89,8**
NETOVÄLISVÕLG KOKKU	**-3352,3**		**-1031,6**		**-69,2**

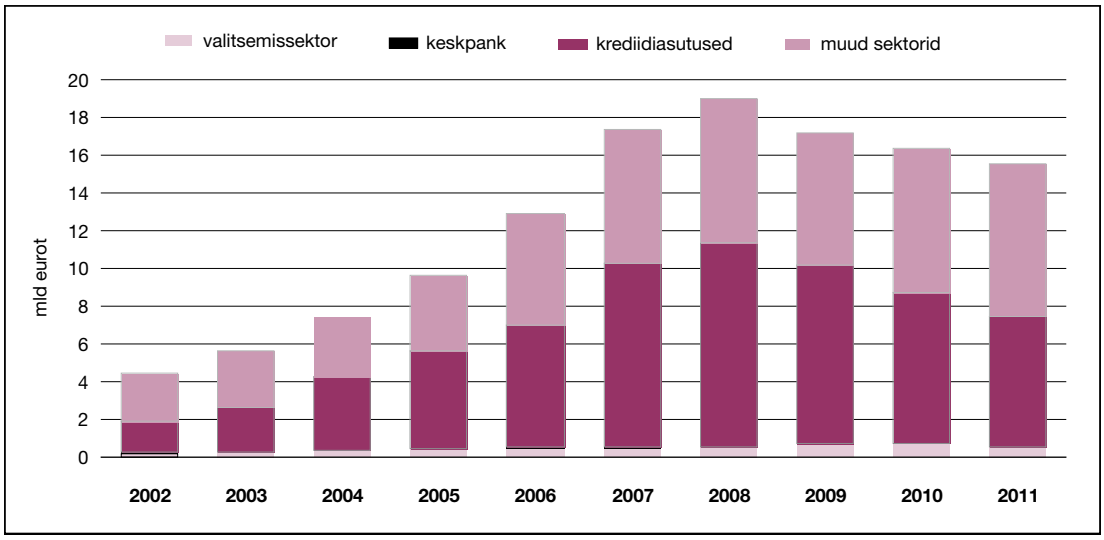

Joonis 2.2. Eesti koguvälisvõlg majandussektorite järgi

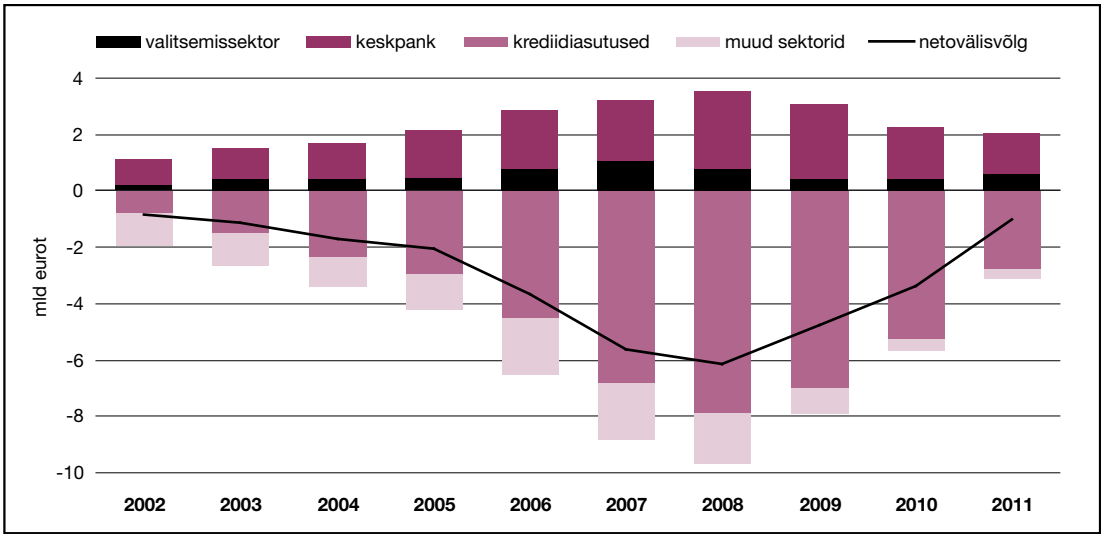

Joonis 2.3. Eesti netovälisvõlg majandussektorite järgi

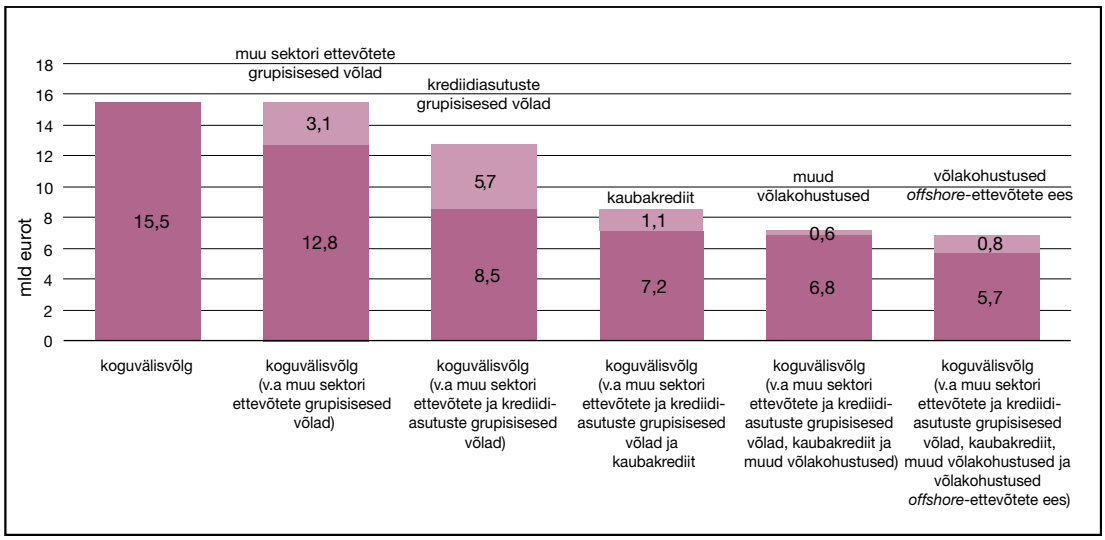

Joonis 2.4. Eesti koguvälisvõla struktuur

Netovälisvõlg (võlanõuded miinus võlakohustused) vähenes aastaga kolm korda ning oli 1 mld eurot. Valitsemissektori ja keskpanga netovälisvõlg oli positiivne, krediidiasutuste ja muude sektorite oma aga negatiivne. Netovälisvõla põhjustasid valdavalt krediidiasutused, kelle võlakohustused ületasid nende võlanõudeid 2,8 mld euro võrra.